

«شواهد التنزیل» تفسیری روایی در بیان فضیلت اهل بیت (ع) در قرآن

تفسیر «شواهدُ التَّنزیلِ لِقَوَاعِدِ التَّفضیلِ» اثر حاکم حسکانی یک نمونه از تفاسیر روایی اهل سنت است که به جهت اهتمام نویسنده به گردآوری روایات مناقب اهل بیت (ع) در قرآن کریم از سوی مفسران شیعه مورد توجه قرار گرفته است.

تفسیر «شواهدُ التَّنزیلِ لِقَوَاعِدِ التَّفضیلِ» اثر حاکم حسکانی یک نمونه از تفاسیر روایی اهل سنت است که به جهت اهتمام نویسنده به گردآوری روایات مناقب اهل بیت (ع) در قرآن کریم از سوی مفسران شیعه مورد توجه قرار گرفته است.

به گزارش اینکنا، تفسیر «شواهدُ التَّنزیلِ لِقَوَاعِدِ التَّفضیلِ» اثر حاکم حسکانی، یک نمونه از تفاسیر روایی اهل سنت است که به جهت اهتمام نویسنده به گردآوری روایات مناقب اهل بیت (ع) در قرآن کریم از سوی مفسران شیعه مورد توجه قرار گرفته است و علامه مجلسی در کتاب بحارالانوار روایاتی از آن نقل کرده است. هدف حاکم حسکانی از انتخاب عنوان این اثر نشان دادن تفضیل و برتری پیامبر (ص) بر سایر پیامبران و فرشتگان و نیز برتری امامان معصوم به ویژه امام علی (ع) بر سایر مردم بوده است.

قاضی ابوالقاسم، عبیدالله بن عبدالله حسکان قرشی عامری نیشابوری، از علمای بزرگ قرن پنجم هجری است. برخی او را از علمای اهل تسنن و پیرو مذهب حنفی می دانند و برخی دیگر او را از علمای شیعه می دانند که تقیه می کرده است. او از همان کودکی در محضر پدر و پدربزرگ خود به فراگیری علم و دانش مشغول شد و خود را آماده کرد تا یکی از چهره های بزرگ علم و دانش در جهان اسلام شد. حاکم حسکانی از علمای مشهور دوران خود بود. بسیاری از روایات حدیث پای درس او می آمدند تا از او روایت بشنوند یا اجازه روایت بگیرند. او شیخی فاضل و دارای مجلس وعظ و خطابه بود و خود نیز از علمای فراوانی روایت شنیده و یا اجازه روایت داشت.

عبدالغافر بن اسماعیل، شاگرد مشهور حاکم حسکانی در کتاب تاریخ نیشابور می گوید: «من فهرست تصانیف و تالیفات استادم را به خط خودش دیده ام که به صد عنوان می رسید و در میان آنها مطالب ارزشمندی بود». از جمله تالیفات وی می توان به این عناوین اشاره کرد؛ شواهد التنزیل لقواعد التفضیل فی الآیات النازلة فی اهل البیت (ص)، فضائل شهر رجب، خصائص علی بن ابی طالب (ع) فی القرآن، تصحیح خبر رد الشمس و ترغیم النواصب الشمس.

«شواهد التنزیل» تفسیری روایی در بیان فضیلت اهل بیت (ع) در قرآن
انگیزه مولف از نگارش کتاب

مولف در خطبه کتاب انگیزه خود را چنین معرفی می کند: «برخی از دانشمندان که بر مردم ریاست می کنند و از بزرگان و پیروان مذهب کرامیه هستند در روزگار ما حلقه درس و بحث تشکیل داده اند و گروه زیادی از دانشجویان علوم دینی به گرد آنان حلقه زده اند. متأسفانه این شخص به ظاهر دانشمند با سخنان نادرست و عوام فریبانه به ساحت مقدس علوی خدشه وارد ساخته و یاهو گویی را به اعلی درجه رسانده و گفته؛ هیچ مفسری متذکر نشده که سوره هل اتی در شان امام علی (ع) و خاندان وی نازل شده است. وی پا را از این نیز فراتر نهاده و ادعا کرده که هیچ آیه ای در قرآن در شان اهل بیت فرود نیامده است.

بنده با شنیدن این سخن بسیار تعجب کردم و از جسارت و جرات وی حیرت کردم و سخن وی را بهتان بزرگ و دروغ سترگ قلمداد نمودم و منتظر اعتراض و انکار گسترده دانشمندان شدم ولی دریغ و افسوس که هیچ اعتراضی نشد و هیچ فریادی به گوش نرسید. تنها کسی که در این زمینه اقدامی کرد استاد بزرگم ابوالعلا صاعد بن محمد بود. وی برخی از شاگردانش را که در آن جلسه حضور داشتند سرزنش کرد و به این مقدار بسنده کرد و از نهی آنان چشم پوشی کرد با اینکه ایشان به مسئله امر به معروف و نهی از منکر اهتمام فراوان دارد. این قضیه موجب شد بنده احساس وظیفه نمایم و عزم را جزم نمایم تا پاسخ این شبهه را بصورت مستدل و مستند ارائه کنم و آن را در مجموعه ای گردآوری کنم. بدین سبب به جمع آوری روایات شان نزول مخصوص امام علی (ع) و خاندان وی پرداختم و به منابع گوناگون مراجعه شد و هر چه در این زمینه موجود بود در این کتاب گردآوری شد.»
فصل بندی شواهد التنزیل

حاکم حسکانی در آغاز کتاب خطبه ای به عنوان مقدمه مطرح کرده که در آن به نامگذاری کتاب و انگیزه تالیف اشاره کرده است و پس از آن شش فصل ترتیب داده است. در فصل نخستین اقوال و سخنان دانشمندان پیشین را پیرامون خصائص و فضائل امام علی (ع) مطرح می سازد که برخی از آنان عبارتند از عبدالله بن عباس، احمد بن حنبل، عبدالله بن عمر. در دومین فصل به سابقه علمی امام علی (ع) در دو حوزه تلاوت و حفظ قرآن می پردازد و روایات زیادی را بیان می کند.

در سومین فصل داستان گردآوری قرآن را برای نخستین بار توسط امام علی(ع) بعد از رحلت پیامبر(ص) و در اوائل خلافت ابوبکر مطرح می کند. در چهارمین فصل سخن از شناخت امام علی(ع) نسبت به معانی و حقائق قرآن و تخصص منحصر به فرد حضرت در علم به نزول قرآن در کلیه زمینه های گوناگون آن به میان می آورد. در پنجمین فصل اشاره ای گذرا به فراوانی اسباب نزول مربوط به فضائل امام علی(ع) و عترت او می کند که تفصیل آن را به اصل کتاب ارجاع می دهد.

وی در آخرین فصل به بیان این حدیث معروف می پردازد که مصداق بارز «یا ایها الذین آمنوا» که در ۹۰ آیه تکرار شده، علی(ع) است و این حدیث را از طریق های گوناگون نقل می کند بطوری که متواتر محسوب می شود.

حسکانی سپس وارد اصل کتاب می شود و به ترتیب قرآن از سوره فاتحه تا سوره ناس هر آیه ای را که دارای شأن نزول ویژه اهل بیت پیامبر(ص) است مطرح می سازد، پس از آن به نقل اسباب نزول و روایات آن از طریق عامه و خاصه می پردازد. وی در نقل احادیث هیچ تعصبی به خرج نمی دهد و روایات را از طریق عامه و خاصه نقل می کند و تا جایی که مقدور باشد به کلیه منابع و مآخذ مراجعه می کند.